

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ
 تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ
 عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَّءُوفٌ رَحِيمٌ
 (65) وَ هُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ
 إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ (66) لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا
 هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُكَ فِي الْأَمْرِ وَ ادْعُ إِلَى
 رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُسْتَقِيمٍ (67) وَ إِنَّ
 جَادِلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ (68) اللَّهُ
 يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ
 (69) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَ
 الْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
 يَسِيرٌ (70) وَ يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ

سُلْطَانًا وَ مَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
 نَصِيرٍ (71) وَ إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ
 فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ
 بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَ فَانْبِئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ
 ذَلِكَُم النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ
 (72)

Seest thou not that Allah has made subject to you (men) all that is on the earth, and the ships that sail through the sea by His Command? He withholds the sky from falling on the earth except by His leave: for Allah is most kind and most merciful to man. It is He who gave you life, will cause you to die, and will again give you life: truly man is a most ungrateful creature! To every people have We appointed rites and ceremonies which they must follow: let them not then dispute with thee on the matter, but do thou invite (them) to thy Lord: for thou art assuredly on the right way. If they do wrangle with thee, say, "Allah knows best what it is ye are doing." "Allah will judge between you on the day of judgment concerning the matters in which ye differ." Knowest thou not that Allah knows all that is in heaven and on earth? Indeed it is all in a Record, and that is easy for Allah. Yet they worship, besides Allah, things for which no authority has been

~~~~~  
 sent down to them, and of which they have (really) no knowledge: for those that do wrong there is no helper. When Our clear signs are rehearsed to them, thou wilt notice a denial on the faces of the unbelievers! They nearly attack with violence those who rehearse Our signs to them. Say, "Shall I tell you of something (far) worse than these signs? It is the fire (of hell)! Allah has promised it to the Unbelievers! and evil is that destination!"

کیا تم دیکھتے نہیں ہو کہ اُس نے وہ سب کچھ تمہارے لیے مسخر کر رکھا ہے جو زمین میں ہے، اور اسی نے کشتی کو قاعدے کا پابند بنایا ہے کہ وہ اس کے حکم سے سمندر میں چلتی ہے، اور وہی آسمان کو اس طرح تھامے ہوئے ہے کہ اس کے اذن کے بغیر وہ زمین پر نہیں گر سکتا؟ واقعہ یہ ہے کہ اللہ لوگوں کے حق میں بڑا شفیق اور رحیم ہے۔ وہی ہے جس نے تمہیں زندگی بخشی ہے، وہی تم کو موت دیتا ہے اور وہی پھر تم کو زندہ کرے گا۔ سچ یہ ہے کہ انسان بڑا ہی منکر حق ہے۔ ہر امت کے لیے ہم نے ایک طریق عبادت مقرر کیا ہے جس کی وہ پیروی کرتی ہے، پس اے نبیؐ، وہ اس معاملہ میں تم سے جھگڑانہ کریں۔ تم اپنے رب کی طرف دعوت دو۔ یقیناً تم سیدھے راستے پر ہو۔ اور اگر وہ تم سے جھگڑیں تو کہہ دو کہ "جو کچھ تم کر رہے ہو اللہ کو خوب معلوم ہے۔ اللہ قیامت کے روز تمہارے

درمیان ان سب باتوں کا فیصلہ کر دے گا جن میں تم اختلاف کرتے رہے ہو۔

"کیا تم نہیں جانتے کہ آسمان و زمین کی ہر چیز اللہ کے علم میں ہے؟ سب کچھ ایک کتاب میں درج ہے۔ اللہ کے لیے یہ کچھ بھی مشکل نہیں ہے۔ یہ لوگ اللہ کو چھوڑ کر ان کی عبادت کر رہے ہیں جن کے لیے نہ تو اس نے کوئی سند نازل کی ہے اور نہ یہ خود ان کے بارے میں کوئی علم رکھتے ہیں۔ ان ظالموں کے لیے کوئی مددگار نہیں ہے۔ اور جب ان کو ہماری صاف صاف آیات سنائی جاتی ہیں تو تم دیکھتے ہو کہ منکرین حق کے چہرے بگڑنے لگتے ہیں، اور ایسا محسوس ہوتا ہے کہ ابھی وہ ان لوگوں پر ٹوٹ پڑیں گے جو انہیں ہماری آیات سناتے ہیں۔ ان سے کہو

"میں بتاؤں تمہیں کہ اس سے بدتر چیز کیا ہے؟ آگ، اللہ نے اُسی کا وعدہ اُن لوگوں کے حق میں کر رکھا ہے جو قبول حق سے انکار کریں اور وہ بہت ہی برا ٹھکانہ ہے۔"

क्या तुम देखते नहीं हो कि उसने वह सब कुछ तुम्हारे लिए मुसख़र कर रखा है जो ज़मीन में है, और उसी ने कशती को कायदे का पाबन्द बनाया है कि वह उसके हुक्म से समुन्दर में चलती है, और वही आसमान को इस तरह थामे हुए है कि उसके इज़्ज के बगैर वह ज़मीन पर नहीं गिर सकता? वाकिआ यह है कि अल्लाह लोगों के हक़

~~~~~

में बड़ा शफीक़ और रहीम है | वही है जिसने तुम्हें ज़िन्दगी बख़शी है, वही तुमको मौत देता है और वही फिर तुमको ज़िन्दा करेगा | सच यह है कि इन्सान बड़ा ही मुनकिरे-हक़ है | हर उम्मत के लिए हमने एक तरीक़े-इबादत मुक़र्रर किया है जिसकी वह पैरवी करती है पस ऐ नबी, वे इस मामले में तुमसे झगड़ा न करें | तुम अपने रब की तरफ़ दावत दो | यकीनन तुम सीधे रास्ते पर हो | और अगर वे तुमसे झगड़ें तो कह दो कि “जो कुछ तुम कर रहे हो अल्लाह को ख़ूब मालूम है, अल्लाह क़ियामत के रोज़ तुम्हारे दरमियान उन सब बातों का फैसला कर देगा जिसमें तुम इख़तिलाफ़ करते रहे हो |” क्या तुम नहीं जानते कि आसमान व ज़मीन की हर चीज़ अल्लाह के इल्म में है? सब कुछ एक किताब में दर्ज है | अल्लाह के लिए यह कुछ भी मुशकिल नहीं है | ये लोग अल्लाह को छोड़कर उनकी इबादत कर रहे हैं जिनके लिए न तो उसने कोई सनद नाज़िल की और न ये खुद उनके बारे में कोई इल्म रखते हैं | इन ज़ालिमों के लिए कोई मददगार नहीं है | और जब इनको हमारी साफ़-साफ़ आयात सुनाई जाती हैं तो तुम देखते हो कि मुनकिरीने-हक़ के चेहरे बिगड़ते लगते हैं, और ऐसा महसूस होता है अभी वे उन लोगों पर टूट पड़ेंगे जो उन्हें हमारी आयात सुनाते हैं | उनसे कहो, “मैं बताऊँ तुम्हें कि इससे बदतर चीज़ क्या है? आग, अल्लाह ने उसी का वादा उन लोगों के हक़ में कर रखा है जो क़बूल-हक़ करने से इनकार करें, और वह बहुत ही बुरा ठिकाना है |”